D 77.
773.777

A MOÓRI

CHEVRA-KADISA

TÖRTÉNETE.

1791—1891.

AZ EGYLET SZÁZÉVES FENNÁLLÁSÁNAK ÜNNEPÉLYE ALKALMÁVAL, AZ ELŐLJÁRÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL KÖZZÉTESZI

BÜCHLER P.
MOÓRI RABBI.

BUDAPEST, 1891.
NYOMATOTT TREBITSCH BERNÁTNÁL, ORCZYHÁZ.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA
D. 77.

425113

A MOÓRI

CHEVRA-KADISA

TÖRTÉNETE.

1791—1891.

AZ EGYLET SZÁZÉVES FENNÁLLÁSÁNAK ÜNNEPÉLYE ALKALMÁVAL, AZ ELŐLJÁRÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL KÖZZÉTESZI

BÜCHLER P.
MOÓRI RABBI.

BUDAPEST, 1891.
NYOMATOTT TREBITSCH BERNÁTNÁL, ORCZYHÁZ.

MTAK
0 00003 31146 2

Keleti Gyűjtemény
773.777
Büchler, P. :
A moóri Chevra-kadisa
története, 1791-1891

201201436

TARTALOM.

Előszó.

Az egylet története.

Az első alapszabályok.

Az egylet gondnokainak névsora 1791—1891.

Az egylet jelenlegi előljársága.

Alapitványok és adományok.

Sirfeliratok.

M. T. AKADÉMIA KÖNYV-TÁRA

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

Előszó.

Mióta a földet ember lakja, a halál szüntelenül követel áldozatokat az élők sorából. „Nemzetségek mennek, nemzetségek jönnek és a világ ugyanaz marad.“ (Koh. 1, 3.) Bennünk él a tudat, hogy az élet nyomán az enyészet jár, és mégis nincs fájdalmasabb és szomorubb, mint mikor a kérlelhetlen halál egy szeretett egyént szólit ki családunk, ismerőseink köréből; ilyenkor lesujtva érzi magát a legedzettebb férfiu is. De a fájdalom és szomoruság terhe még lesujtóbb, sőt elviselhetlen lenne, ha a teremtő az ember keblébe egy nemes érzést nem oltott volna, mely őt arra készteti, hogy a szenvedők fájdalmát enyhitse, a szomorkodó sziveket vigasztalja és a csüggedőket felbátoritsa. A halál által okozott rettenetes veszteséggel szemben a gyászolók nagy része annyira lesujtott, hogy sokszor nem képes gondolkozni, nem tudja mitevő legyen és hogyan fogjon a szeretett halott eltakaritásához. Azonban még a távolabb állók közt is vannak olyanok, kik részint félénk természetük folytán visszaborzadnak a halott érintésétől, részint nincs meg a kellő hivatásuk, hogy miként bánjanak el vele. Ha mégis találkozik valaki, a ki ily szomoru alkalommal a gyászolóknak szivesen segédkezet nyujt, halottuk tiszteséges eltakaritásáról gondoskodik: az valóban a humanitás חסד של אמת legszebb tettét gyakorolja.

Mily vigasztaló a teljesen elhagyatott, vagyon- és rokon nélküli haldoklóra nézve, mennyire könnyiti meg kinos halálküzdelmeit ama gondolat, hogy holtteteme tiszteségesen fog eltakarittatni! De még a rendezett viszonyok közt levő családokra nézve is mennyire megnyugtató ama tudat, hogy van

egy testület, mely feladatul tüzte ki magának a halottnak megadni a végtiszteletet ugy, mint azt a valiás és a szokás követeli!

Ilyen szent testület — mint azt neve is mutatja — a Chevra-Kadisa. Ez szabályozza a temetkezési rendszert, gondoskodik a halottak eltakaritásáról, megadván azoknak az emberi kegyeletből kifolyó végtiszteletet; de egyuttal számol a gyászolók érzelmeivel és részvétteljes szeretetet gyakorol az élők és halottak iránt egyaránt.

Az összes jótékonyczélu zsidó-egyletek közt a Chevra-Kadisa foglalja el az első helyet ősrégi eredeténél*) és magasztos feladatánál fogva. Nincs egylet, mely nálánál nagyobb népszerüséget és tekintélyt vivott volna ki magának, a mely iránt fokozottabb érdeklődést tanusitana a zsidó közönség, a mi igen természetes, mert a Ch.-K. oly intézmény, melynek szolgálatára idővel mindenki, rangkülönbség nélkül, van rászorulva.

Leróni tiszteletünket az ősök iránt és felkelteni a mostani nemzedék részvétét ezen vallásos és jótékony intézmény iránt — lebegett a nagyrabecsült elöljáróság lelki szemei előtt, midőn elhatározta, hogy e füzetet közrebocsátja. A moóri Chevra-Kadisa eredményteljes multja bizonyára serkentőleg fog hatni a jelen és jövő nemzedékre és intő szózat lesz mindnyájunkhoz, hogy az elért sikernél megállapodnunk nem szabad. Szent egyletünknek még mindig fejlődnie kell, ha a kor szinvonaláról lemaradni nem akar, és ezt csakis ugy érheti el, ha tagjai azt anyagi és erkölcsi erejükkel hathatósan gyámolitják és érdekeit mindenkor fáradhatlanul előmozditják. Az élők áldása szálljon azoknak poraira, kik épen száz esztendővel ezelőtt Chevra-Kadisánkat alapitották, és a dicső alapitók szelleme hassa át a mostan élőket és vezérelje szüntelenül a humanismus eszméjének megvalósitásához.

למען ייטב לך ולבניך אחריך עד עולם (דברים יב׳ כה׳)

*) Rómában a K. u. első században léteztek már „Collegia funeraticia“ temetkezési egyesületek (Schürrer. Die Gemeinde-Verfassung der Juden in Rom. 10. old.) Nem lehetetlen, hogy az ottani zsidóközségben már akkor is voltak ily szövetkezetek.

Az egylet története.

Száz éve annak, hogy a moóri Chevra-Kadisa, mint a zsidó emberszeretetet egyik szerény intézménye megalakult. Alapitásának ideje az 1791-iki esztendőre esik, ama nevezetes évre, mikor a szabad eszmék diadala Franczia országban meghozta a zsidóságnak az emanczipácziót, miáltal a zsidóság helyzete más országokban is javulni kezdett.

Száz év nemzetek életében is sok idő, de még több a zsidó hitfelekezet életében, melynek kedvezőtlen körülmények közt, sokszor nehéz viszontagságokkal küzdve, kellett előre haladnia. Hisz a harczosnak az évek kétszeresen számittatnak.

Jótékony egyletünk megalakitásának eszméje csak néhány ember lelkében fogamzott meg legelőször. Huszonhárom nagyobbrészt szegénysorsu családfő, volt a magvető, kik szilárd akarattal és tettrekész buzgalommal magukra vállalták a fundamentum megvetésének nehéz munkáját. Az 1791-iki Peszach félünnepének első napján megalakult egyletnek alapitói közt nem tündökölnek a hirneves Rosenthal család tagjai, kik gazdaságuk, vallásosságuk és bölcseségüknél fogva kimagaslottak környezetükből. Nevök az alapitók sorába nem azért nincs felvéve, mintha ezen szent ügy iránt közönyt, vagy kicsinylést tanusitottak volna, hanem valamint a pusztai frigysátor elkészitésénél a törzsök fejedelmei csak utoljára járultak a hiány fedezéséhez, ugy a Rosenthál család is — a moóri zsidó hitközség megalapitója — csak akkor támogatta ugy anyagilag, mint erkölcsileg az uj és üdvös intézményt, mikor a nemes eszme részére a közvélemény már megnyerve, a talaj egyengetve és végre a munka teljesen befejezve volt.

Ezen egylet nemes alapitói kiindulva egy régi bölcs azon mondásából: „Boldog Izrael, ha tudományt és emberszeretetet

gyakorol, ez által szilárditja erkölcsi erejét és biztositja erkölcsi fennállását“ (Aboda-z. 5. b.) — törekvésük nem az volt egyedül, hogy a szivet a szenvedők és kiszenvedettek irányában nemes érzelmekkel eltöltsék, hanem az is, hogy a zsidó szellemet vallásos eszmékkel gazdagitsák. Különös fizetést szavaztak a rabbinak (18 rénes frt évenként), hogy szombatonként vallási oktatásban részesitse az egylet tagjait. Jól tudták, hogy mig a jótékonyság szelleme egybekapcsolja az embert az emberrel, addig a vallástudomány felemeli a halandót a legfőbb lényhez, Istenhez.

A kezdet sehol és sohasem tart igényt tökéletességre, sőt rendesen nagy nehézségekkel kell megküzdenie.

Kedvezőtlen körülmények közt kezdte meg a moóri Ch.-K. tevékenységét, és bár az egylet tagjai és előljárói egész odaadással és lankadatlan buzgalommal teljesitették nehéz kötelességeiket, mindamellett csekély eszközeivel csak szerény mérvben haladhatott eszméje megvalósitásához. Lassan bár, de folytonosan fejlődött, egyre izmosodott és fokozatosan emelkedett feladatának magaslatára.

Az egylet fejlődése következtében az alapszabályok több izben kibővittettek és módosittattak. Igy az eredeti 18 czikkely az 1792.*), 93., 94., 1803. és 1833. években az akkori viszonyokhoz képest megtoldatott 1835-ben pedig végleg átdolgoztatott. Most már 24 czikkelylyel birtak a kötelező alapszabályok, a melyek később ismét módositva a nmltsgu m. kir. belügyministerium által jóváhagyva, 1881-ben „A moóri Chevra-Kadisa alapszabályai“ czimen nyomtatásban megjelentek.**)

A Ch.-K. felügyelete alatt állott a fiatalok „melatse“-k szövetkezete melynek tagjai 15. életkoruktól kezdve házasságuk első éveig (innen kezdve a Ch.-K. rendes tagjai) különféle szolgálatokat teljesitettek; igy a halottakat őrizték a kórházon kivül, szombaton és ünnepnapokon a betegeket ápolták, hétköznapon pedig a sirásás és betegápolás alkalmával a Ch.-

*) Ez évben határoztatott, hogy évenként I. Adar ujholdnapján társaslakoma tartassék, melyen a 1803-iki határozatok szerint minden egyes tagnak, akár helyben akár másutt lakott az, meg kellett jelennie. A távolmaradót 54 krnyi pénzbirságra itélték. A lakoma költségeinek fedezésére az egylet 10 rénes fitot utalványozott ki. Az 1835-iki szabályzat szerint minden harmadik évben egyszer tartandó lakoma. Az utolsó lakoma, mely 772 frtba került, 1852-ben tartatott meg.

**) Rév-Komárom 1881. Magyar és német nyelven.

K. tagjainak segédkeztek. A fiatalság, vagyis a Chevra inasai*) egyesületének élén egy fő- és algondnok állott, kik az egylet pénztárát, számadásait kezelték, fentartották a rendet és a pénztárból két frt erejéig költekezhettek. Egyenetlenkedések alkalmával a Chevra gondnokai biráskodtak a fiatalság fölött és a „felszabadulás"-kor vagyis mikor az ifju a Chevra tagjai közé soroztatott, a körülményekhez mérten 18—48 garast fizetett a melatse egylet pénztárába.

Egyletünk működését áldásos és üdvös eredmények jelzik. Valahányszor jótékony közreműködésére szükség volt, a legnagyobb áldozatkészséggel sietett a szerencsétlenek felsegélyezésére. Számos oly mozzanatra akadunk, mely erősebb mozgásba hozza szivünket és azon öntudat dagasztja keblünket, hogy a moóri Chevra-Kadisának is volt módja az emberszeretet érdekében erős tevékenységet kifejteni és áldozatkészségét bemutatni. Hazai és külföldi rabbiknak, valamint a napoleoni hadjáratok alatt átutazó zsidó katonáknak segélyezése, elemi csapásoktol sujtott községek támogatása, szerencsétlenek nyomorának enyhitése és más egyébb tények, melyek egyletünk jegyzőkönyvében feljegyezve találhatók, ékesen szóló hirdetői annak, hogy a jótékonyság nem csak nagy és gazdag községekben gyakoroltatik, hanem a kisebb és szegényebb községek is birnak fogékonysággal a szenvedő emberiség érdekei iránt, és bár szerény mértékben — itt is gyakorolják az ősöktől öröklött nemes felebaráti szeretetet.

Hitközségünknek már a Chevra alapitása előtt volt sirkertje, melyet gróf Lamberg és báró Luzensky földesuraktól bérelt évi 50 frtért. 1861-ben az egylet örök időre megvette a nevezett uraságoktól a temetőt képző telket; 1864-ben pedig a temető kibővitése czéljából a vele határos jobbágyföldet és ugyanekkor renoválták a צדוק הדין épületet és a temetőt kőfallal vették körül. Az egylet 1869-ben és 1873-ban ismételten vásárolt földeket és a temető területét jóval megnagyobbitotta.

Temetőnkben a legrégibb sirkő az 1758-iki esztendőből

*) כשמש הח״ק הנקרא מלאטשע. Igy emlittetik az alapszabályokban.

származik.*) Azonban nincs kizárva, hogy ennél még régibb siremlékek is léteznek, mivel a Rosenthal család és annak szolgálattevő népe már a mult század negyvenes éveiben telepedett meg községünkben; csakhogy a fennmaradt régi sirköveken a feliratok olyannyira elmosódottak, hogy az évszámot ma már lehetetlen megállapitani, számos sirkő pedig a földbe süllyedt, mások megint széttöredeztek. Alább nehány jeles férfiunak, kiváló tudósnak, községünk és felekezetünk egykori diszei sirkövein olvasható feliratoknak másolatát közöljük, hogy azokat ezen uton megmentsük az enyészettől. Valamennyi méltó az utókor emlékezetére.

*) Vannak sirkövek az 1764, 1771, 73, 75, 78, 1783, 86-iki esztentőből, vagyis a Chevra alapitása előtti időkből. El nem fogadható tehát a bold. Hochmuth Abrahámnak azon állitása, hogy a veszprémi Chevra jóval 1781 előtt keletkezett, miután az ottani temetőben levő legrégibb sirkőn az 1771. évszám olvasható. (Hochmuth: Rövid tört. vázlata a veszprémi Ch.-K.nak).

Az egylet első alapszabályai.

(Héber-német nyelvből forditva.)

A község fejei egybegyülének, hogy megállapitsák ama módozatokat, melyek egy alakitandó jótékony egylet számára szükségesek, érett megfontolás után egyhangulag elhatározták, hogy „szent és jótékony egylet“-et alapitanak; szorosan szövetkeztek és alávetették magokat az alábbi szabályzatoknak, amelyektől — fogadásuk szerint — hajszálnyira sem fognak eltérni.

1. Az egylet összes tagjai készségesen kötelezték magokat, hogy hetenként kiki egy garassal járul az egylet pénztárának gyarapitásához, amely tagsági dijat sem felemelni sem leszállitani — kivéve az egylet többségének beleegyezésével — nem szabad. *)

2. Két megbizható gondnok választatik, akiknek feladata, hogy minden pénteki napon incassálják az 1 garas tagsági dijat, melyet minden tagnak késedelem és mentegetődzés nélkül kell lefizetnie, azonban, ha a tagsági dij néhány tagtól nem lenne hetenként behajtható, ugy az illetőknek havonként kell tartozásukat lefizetniök.

3. I. Adar ujholdját megelőző napon az egylet tagjai kötelesek a rabbival a temetőbe kivonulni, ahol a rabbi a holtak tiszteletére beszédet tart. A rabbi az egylet pénztárából illő honorariumot nyer fáradságáért.

4. A betegápolok és sirások sora sorshuzás által lesz megállapitva. Ha az, kire a sor jut, vonakodik kötelességét teljesiteni, ugy büntetésül egy rénes tallért fizet az egyleti pénztárba.

5. Azonban, ha a sor félénk és gyöngeszivű tagra jut, aki ilyes szolgálatot nem képes elvégezni, ez esetben sorshuzás folytán egy másik betegápoló állittatik és az illető helyettesének téli éjszakákon (Chesvan 1 — Nisan 1-ig) 18 krt fizet, Nisan 1 — Chesvan 1-ig 12 krt, és sirásáért $2^1/_2$ krt.

6. A beteg csak akkor kap ápolót, ha állapota mindinkább rosszabodik. A gondnokok kötelessége a beteget meglátogatni és megfigyelni, hogy valjon ápolóra szüksége van-e, vagy sem.

---

*) Az 1835-iki alapszabály szerint évi tagsági dij egyaránt 1 frt fizettetik.

7. Ha valaki már a kijelölt idő előtt kér betege számára ápolót, ugy az egylet eleget tesz ezen felszólitásnak.

8. Az egylet gondnokainak kiváltságához tartozik, hogy fel vannak mentve a sirásás alól, de kötelesek a sirásókkal a temetőbe menni, hogy a halott számára a sirhelyet kijelöljék.

9. Aki szüleinek, vagy rokonainak sirjára emlékkövet óhajt állittatni, előbb 18 garast fizet az egylet pénztárába, melynek megtörténte után — egyébb költségek felszámitása nélkül — az egyleti tagok felállitják a sirkövet.

10. A közelfekvő falvak lakói szövetkezetünkbe való felvételük előtt 18 garast fizetnek az egylet pénztárába és ezután velünk egyenlő jogokat élveznek. *)

11. Egyleti tag gyermekeinek a szövetkezetbe való felvételéért 18 kr. fizettetik.

12. Susan-Purimkor az egylet tagjai önkénytes adományokat gyüjtenek a hitközségnek minden egyes tagjától. Az egylet tagjai közül ötöt kisorsolnak és ezek járnak gyüjteni.

13. Egyleti tag, ha lakodalmi ünnepet rendez 18 garast és paszita után 18 krt fizet az egylet pénztárába.

14. Az egyleti hivatalnokok választása évenként Peszach félünnepén történik. **) Az egylet kebléből öt hivatalnok választatik, még pedig: 1 főgondnok, 2 gondnok és 2 számvizsgáló (גבאים). A gondnokok ezen napon pontos számadást nyujtanak a mult évi bevételekről és kiadásokról.

15. Az egyleti kiadásoknak és bevételeknek, valamint a büntetési pénzekre vonatkozó ügyeknek elintézése az emlitett öt hivatalnok hatáskörébe tartozik. Fontos dolog elintézéséhez az egylet összes tagjainak jelenléte szükségeltetik. 1—4 frtig kis — és 4 frttol feljebb fontos ügy.

16. A rabbi évenként 18 rénes frtot kap az egylettől, amint ez már a mult évi szerződésben megállapitatott.

17. Isaj templomszolgának kötelessége minden egyes Chevra tagot Izsák rabbi urnak szombati előadásához meghivni és küldetéseiben pontosan eljárni. Isaj templomszolga fáradságáért 8 frt évi fizetést kap az egylettől.

18. Minden hónap elején a gondnok önkénytes adományt gyüjt a templomban, mely összeg az egylet pénztárának gyarapitására fordittatik.

Azon helyes és üdvös szabályzatok, melyek jelenleg ismeretlenek előttünk és azok, melyek időközben a szomszédos községek-

*) Mivel hitközségünknek ez időben még kevésszámu lakója volt, emiélfogva szükségessé vált, hogy betegápolást s más egyébb szolgálatot a szomszédos falukban lakó egyleti tagok is teljesitsenek (1792. évi alpsz.)

**) 1883-ik évi alapsz. szerint I. Adar első napján történt a választás. Az 1793. alapsz. pénzbüntetést rónak az illetőre, ki a gondnoki hivatalt vonakodik elfogadni.

ből tudomásunkra hozatnak és az egylet többsége által elfogadtatnak, ugy azok, valamint az itt emlitettek kötelező erővel fognak birni.

Mindez közmegegyezéssel, egyértelmüleg és kényszer nélkül jött létre és elhatároztatott, hogy azt, aki ezen szabályzatok alól kivonja magát, az egylet tagjai bárminemű büntetésül megrendszabályozhatják és tetszés szerinti eszközökkel kényszerithetik ezek megtartására.

Történt Moórott 5551 Peszach Chol-Hamoed első napján.

Megerősités végett aláirták az egylet összes tagjai:

* הק׳ ליבש מאהר (Levi)
הק׳ פנחס סג״ל
* הק׳ שלמה סג״ל דוכס (Dukász)
* הק׳ יוסף סג״ל (Eibisch)
* הק׳ עבר חייט (Schmelczer)
* הק׳ זלמן בהמנוח ה׳ אברהם ז״ל (Strauber)
* הק׳ חיים יהודה במ״א נרו׳ (Munk)
* הק׳ מענדל גראן (Mandl)
* הק׳ מיכל בן כ״ה עבר יצ״ו (Schmelczer)
* הק׳ ליזר בן ר׳ דוד זצ״ל (Steiner)
הק׳ שלום כ״ץ

הק׳ יעקב שמואל נאמיש
* הק׳ קלמן ברמ״ם זצ״ל (Schütz)
* הק׳ משה בן הר׳ שלמה סג״ל (Dukász)
* הק׳ מארקל בן כה׳ אברהם (Herzog)
* הק׳ ישעיה מאונין דאָרף (Schönberg)
הק׳ סענדר כ״ץ
יצחק בהר״ר צבי (Pollák)
הק׳ שמואל בן הר׳ יעקב (Levi-Rosenthal)
הק׳ דוד סג״ל (Haan)
הק׳ יוסף כ״ץ (Kohn)
הק׳ צבי הרשל כ״ץ

MAKÓ KÖNYVTÁRA

A * jelzetteknek utódai maiglan is a Chevra tagjai.

Az egylet gondnokainak névsora

1791—1891.

Év	Fő gondnok	Meghalt	Első gondnok	Meghalt	Másod gondnok	Meghalt
1791	Moses P. Segal		Dukász Salamon	1800	Schütz Kálmán	1842
92	„		Lewi Löb	1828	„	
93	„		„		„	
94	„		Eibisch József	1806	Hunfalvi Schönberger I.	1819
95	„		„		„	
96	Schütz Kálmán		Lewi Löb		Munk Ch. L.	1810
97	Lewi Löb		Schütz K.		Schönberger I.	
98	„		Schönberger J.		Schütz K.	
99	Schütz K.		Lewi Löb		Munk Ch. L.	
1800	Eibisch József		Schönberger J.		Dukász Salamon	
01	Schütz K.		Namisch J. S.		Kohn Hirsch	1836
02	„		Dukász Sámuel	1843	„	
03	„		„		„	
04	Schönberg J.		Schütz K.		„	
05	„		Steiner Lázár	1809	Munk Ch. L.	
06	Schütz K.		Munk Ch. L.		Eibisch Zanvl	1817
07	Esztergomi M.		Schütz K.		„	
08	„		„		Munk Ch. L.	
09	Schönberger J.		Eibisch Z.		Steiner Lázár	
1810	Esztergomi M		Schönberger J.		Neufeld Baruch	1865
11	Berasch Ahron	1821	Bodajki Mendel	1829	Munk Abraham	1834
12	Schönberger J.		Mandl Gábor	1828	Neufeld B.	
13	„		„		Eibisch Z.	
14	Eibisch Zanvl		Munk A.		Neufeld B.	
15	Esztergomi M.		Schütz K.		Kohn Hirsch	
16	Schönberger J.		„		Mendl, Gábor fia	
17	Perl Semaja L.	1840	Schönberger J.		Mandl Gábor	
18	Hahn David	1835	Munk A.		Steiner Akiba	1826
19	Kohn Hirsch		„		„	
1820	Munk Abraham		Moóri Jonathan	1848	Gábor, bodajki Mendl fia	
21	Perl Simon		Gábor, bodajki Mendel fia		Neufeld B.	
22	Munk Abraham		„		„	

Év	Fő gondnok	Meghalt	Első gondnok	Meghalt	Másod gondnok	Meghalt
1823	Ficher József	1864	Munk Abrahám		Neufeld B.	
24	Rosenthal J.	1865	Mandl Gábor		Munk Abraham	
25	,,		,,		,,	
26	—		—		—	
27	Rosenthal J.		Fischer J.		—	
28	Munk A.		Posel J.		Fleischmann M.	1860
29	,,		Eibisch M. J.	1838	Goldstein F.	1831
1830	,,		,,		Fleischmann M.	
31	,,		Posel J.		,,	
32	,,		,,		,,	
33	,,		,,		,,	
34	,,		,,		,,	
35	,,		,,		Mayer Mozes	
36	Posel Jekuthiel		Eibisch M. J.		Fleischmann M.	
37	,,		,,		,,	
38	,,		,,		,,	
39	Hahn Salamon	1866	Steiner L. H. L.	1870	,,	
1840	Posl J.		Fleischmann M.		Steiner Lipot	
41	,,		,,		,,	
42	Steiner Henrik	1890	,,		Gansl Isaj J.	1873
43	,,		,,		,,	
44	,,		,,		,,	
45	,,		Gansl Isaj J.		Steppinger H.	1890
46	,,		,,		,,	
47	,,		,,		,,	
48	Schönberger J.		Steppinger H.		Munk Isaj Löb	
49	,,		,,		,,	
1850	Fridrich Lázár	1876	Fischer M. J.	1881	Schmelzer M.	1865
51	Steppinger H.		Sternfeld S.	1879	Neufeld B.	
52	,,		,,		,,	
53	,,		,,		Possel M. H.	
54	,,		,,		,,	
55	,,		,,		Fleischmann L.	1887
56	Posl Mayer	1883	Schwarczkopf S.	1882	Mandl Mór	
57	,,		,,		Eibisch Ahron	1880
58	Gansel Fülöp	1865	Wiener Mozes	1876	Possl M. H.	
59	,,		,,		,,	
1860	,,		Eibisch Ahron		Reich Adolf	
61	,,		,,		,,	
62	,,		,,		,,	

Év	Fő gondnok	Meghalt	Első gondnok	Meghalt	Másod gondnok	Meghalt
1863	Gansel Fülöp		Eibisch Ahron		Reich Adolf	
64	„		„		„	
65	„		„		Hermann Baruch	
66	Fleischmann A.		Possel M. H.		Arnstein Gyula	
67	„		„		Mayer Salamon	
68	„		„		„	
69	„		„		Miller Nachum	
1870	„		„		„	
71	„		„		Eibisch Bernát	
72	„		„		Reich Adolf	
73	„		„		„	
74	„		„		„	
75	Possel M. H.		Reich Adolf		Fritz Jakab	
76	„		„		„	
77	„		„		„	
78	„		„		„	
79	Fritz Jakab		Steiner Izrael		Steiner Mór	
1880	„		„		Weisz Antal	
81	„		Reich Adolf		„	
82	Posel M. H.		Weisz Antal		Slezinger S.	
83	„		„		„	
84	„		„		Neuhauser I.	
85	„		„		„	
86	„		Reich Adolf		„	
87	„		„		„	
88	„		„		„	
89	Steiner Izrael		„		Schwed Lázár	
1890	„		„		„	

Az egylet jelenlegi elől járósága.

Steiner Izrael
főgondnok

Reich Adolf
első gondnok

Schwéd Lázár
másod gondnok

Választmányi tagok:

Possel M. H.
Dukász József
Eibisch Bernát
Fritz Jakab
Neuhauser Ignácz
Schwarcz Adolf

Számvizsgálók:

Gansl Mór
hitközségi elnök
Steiner Lázár

Egyleti orvos: Dr. Blau Lipót. *)

*) Elődje dr. **Steiner Náthán** orvostudor egy negyed századon át viselte e tisztet az egylet összes tagjainak megelégedésére és midőn 1885-ben ezen állásról egészségi okokból lemondott, az egylet a legnagyobb sajnálattal vette tudomásul leköszönését és áldásdus működése fölött jegyzőkönyvileg fejezte ki, őszinte elismerését és hálaját.

Alapitványok és adományok.

Saphir Gottlieb (meghalt Pesten 5593 Chesvan 15) egy ס' תורה-t és 200 frtot hagyományozott az egyletnek.

Özv. **Gomperz Fülöpné** és **Saphir Gottliebné** szül. Rosenthal Sarolta (mh. 1842 decz. 15) 150 frtot és פרכת-t.

Gomperz Verona (mh. Pesten 5604 Tischri 4) 100 frtot.

Rosenthal Salamon *) (mh. Pesten 1845 april 8.) פרכת-t.

Schönberger Jakab (mh. Uj-Pesten 1890) atyja **Sámuel** és anyja **Reizl** emlékére, 1846-ban פרכת-t.

Haan David *) (mh. 5595 Tebeth 6) ווי העמודים (mindegyik columna az elsőt kivéve ו-val kezdődik), modón irt ס' תורה-t.

Herzog Márkus (mh. 1850 decz. 31.) פרכת-t.

Welles József (mh. 1857 decz. 22.) פרכת-t.

Munk Mózes a pesti reform. izr. templomban használt esketési menyezetet 1855-ben a helybeli Chevrának ajándékozta.

1856-ban **Kutna Salamon** rabbi úr (jelenleg kismartoni rabbi) thoraöltözetet és szószékterítőt.

Steiner J. L. (mh. Pesten 1878 aug. 7.) 1862-ben az uj templom felavatása alkalmával פרכת-t.

Möller Israel (mh. 1866 május 5.) 100 frtot.

Özv. **Fischer Józsefné** szül. Kaufer Fáni (mh. 1873 márczius 17.) 150 frtot.

Spitzer Jakab (mh. 1888 febr. 5) és neje Klein Maria 250 frt.

Steiner Albert (mh. 1888 jun. 24.) 50 frtot.

Haan Zsigmondné szül. Rosenthal Regina 1877-ben ס' תורה-t.

Fleischmann Ahron és neje szül. Mandl Regina 1889-ben arany zománczos ezüst thora ékszereket.

Kohn Zsigmond és neje szül. Gans Cecilia 1890-ben פרכת-t.

Rosenthal Jakab (mh. 1890 nov. 16.) 100 frtot.

*) Hitközségünknek ezen nagynevü szülöttje és neje szül. Mandl (Theben) Katharina (mh. Pesten, 1838. jun. 30.) alapitották 1802-ben a moóri izr. templomot.

*) Neje Chanah, Krochmal Mendel (צמח צדק) nikolsburgi főrabbi családjából származott.

Rosenthal Naftali a moóri hitközség megalapitója, Mendelssohn Mozes barátja, a magyar zsidóság szószolója II. József császár, II. Lipót és I. Ferencz királyok elött, meghalt 1799.*)

פ"נ

איש צדיק ויישר ונאמן לאלהיו
כל ימיו עסק בתורה ובמצות מעשיהו באמת
ובתמים יד עני ואביון החזיק, אב ליתום ורחום לאלמנה,
פזר נתן לאביונים ומרודים הביא בית,
בכל כחו אזר חיל להרבות תורה בישראל, מהונו ושובו
החזיק ביד בני עניים קרובים ורחוקים לקרבם אל התורה
להביאם בית הספר ללמדם הוקי ה' ותורתו,
אף כי בבניו שם עינו ולבו וכל הפצו להצליחם בתורתה'
להדריכם בדרך טובים ביראת ה' כל היום
גם נתן צוארו לעמים עליו צרכי צבור מכל בני המדינה,
ובכל פגע ומקרה רע אישר שלח ה' לנפות בהם בני עמו הנטושים בקצוי ארץ,
היו ידיו ראשונים להזיל כסף והב מכיסו להרבות רעים,
ובתחנונים דבר לפני מלך וישרים לבטל גזירות רעות מישראל
להציל לקוחים למות ולהקים הדת על תלה, ורבים השיב מעון,
הוא התורני מרנא ורבנא רבא דעמיה מדברנא דאומתיה,
כבוד מהור"ר נפתלי בן ההבר ר' יצחק יהודה זצ"ל
תי' נ' צ' ב' ה'
ויום שובו למנוחתו עדן הי' ביום ב' כ' להודש טבת תקנ"ט לפ"ק

Rosenthal Naftali neje, Tsarna meghalt 1797.

(Kayserling. Die jüd. Frauen 180 ol. Löw Ben Chan. II 205.)

אשה גדולה חישובה והכמה מאד אישר בהכמתה בענוגתה בנתה בית
גם הצבה עמודיה וצאצאיה עמה לגדלם וללמדם ספר כתב יישר דברי אמת
וצדק צדיקים ילכו בם, גם בני אדם מדלי העם גם בני איש האמונים
עלי תורה ועבודה יקרה נפשם בעיניה להנות'

*) Ezen és a következő sirfeliratot dr. Kaufmann David tanár ur közölte az 1890-iki „האסיף"-ban.

מנה אחת אפים לא אחת ולא שתים תמיד הרביתה
משובה השפיע והשביע לרעבים גם צמאים שמע דבר השם ההזיקה בידם ומיד
זאת להם למנוחה לתת משאת וארוחה
ההפֵּין ימלא ידו לא שלחה ריקם
גם לנכרי אשר לא מעמינו ידה נטויה למלאות ההפֵּין בידה הטובה עלי׳ תמיד
זאת האישה וזה פריה להלל בישערים מעשיה
נושאת הן בעיני כל ראיה
וכל ראיה הכ רו יקר מקורה אשר יקרה מפנינים היא
ממישפחה הכהונה זכרה לברכה ומנוהתה כבוד
טשרנדה בת איש צדיק ישר ונאמן לאלהיו כבוד מהור״ר יוסף כ״ץ זצ״ל
ויום הפרד׳ לחיי עד היה ביום ג׳ ה׳ ניסן תקנ״ז לפ״ק
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Gomperz Fülöp, kinek élete mondákkal van kiszinezve szül. 1751 megh. 1804. Ipjával Rosenthal Naftalival a moóri jesibát vezette. A sirfeliraton előforditó נ״מ nagynevü őseinek származási helyét Nymwegen-t [Hollandia] jelzi.

ראו זה ציון למצויין בהלכה,
להולך בכו בזה,
אבן ראיש ואבן
פנה תחתיו טמונה
פני יהויש כפני לבנה
הוסר מיהודה משען ומישענה
ידוו כל הדווים על האי שופֵּרא דבלעתו עפֵּרא
הה ואבוי כי נקטף עודו באבו ואורו ממנו נערה
ו׳ ותק׳ יום תרועה נהפך ליעברים בעלות נישמתו השמים בסערה
שם לילות כימים לן בעמקי הלכה לבאר כל המירא
עיני אביונים ואומללים תרדנה כנחל דמעה כי אזים ערה
ה״ה הרבני המופֵּלג מהור״ר פֵּייבל נ״מ צנא
מלא ספֵּרא ישקעה ישמיש צדקתו קודם
עונתו ויצאה נישמתו בקדושה ובטהרה
נכנס כבן ג״ן אל גן ביום עיש״ק בתשרי תקס״ה ליצירה
נישמתו בצרור החיים תהיה צרורה.

Munk Izsák a moóri hitközség első rabbija megh. 1803.

פ"נ

ויצא יצחק לשוח בשדה זקן וישבע ימים,
כל מעשיו היו לשם שמים,
תורת ה' אמונתו, לא פסק פומו מגרסו,
עד אסף יצחק על עמו.
מורה דרך הישר לפני דורו,
ועשה משפט ה' וצדקתו.
בה' היה מבטחתו ולא נתק רגלו מפתח ביתו
עד הלך במנוחת בית עולמו
ה"ה מורנו ורבינו מוהר"ר יצחק בה' חיים יהודא ז"ל
אב"ד דק"ק מאהר נפטר ונקבר ביום ב' יב ניסן תקמ"ג לפ"ק.
ת' נ' צ' ב' ה'

Lőwisohn Salamon költő és történetiró megh. 1821, 33 éves korában. (Grätz, Gesch. der Juden XI k. 452 Fürst Orient 1840. Reich Beth-El.)

האבן הזאת מצבת קבורת גבר הכם

פ"נ

שר לתורה מורה התעודה יקר התבונה
לי קראי לי תנאי נמרא וסברא תהלתיו מי מנה
מה ב'י ישושן המד יפי נוף מפארות הגינה
בן ארי כרע רבין בין משפתי המדע ויהי לו למנה.
מוהר רב הכמה נתן ברבי מליצת ישורון כדרבונה
יהודון אהיך ממחקרי ארין הברת ידיך למו תעשנה.
הרבית עשות ספרים יקרים העולות על כלנה.
הה ליום עש"ק המישה עשר להודש ניסן תקפ"א למינינה
מכונה ליבש זיו הדר האי ישפרא בעפר קצר עדינה.
מהר קומט בהצי ימיו בלא עתו בן שליש ושלישים שנה
במתו בעיר מולדתו בבית אבותיו צערם בל ימנה.
גם תבל וכל לאומים יישאו עליו קול נהי יליל וקינה
כי נעזבו לאבל ואנחה ורוחו יאסף לישוכן מעונה
ת' נ' צ' ב' ה'

Wallerstein Fülöp rabbi 1820—1829 meghalt 1829.

פ״נ

הרב המפלג בתורה מו״ה פייש זצ״ל
שהיה אב״ד דקהלתינו פה מאאר.
עסק בתורה יומם ולילה,
עד כי שאלהו איש ברבר אלקים
לבבו יבין להוראות
יאירו לו הנרות,
יצאה נישמתו בטהרה ביום שבת קדיש
א׳ דר״ה טכת תק״ין לפ״ק
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Sternfeld Izsák rabbi 1830—1849 meghalt 1849.

פ״נ

אדמ״ו הרב הגאון הגדול
ההריף המפורסם ליטם ולתהלה ע״ה פ״ה
כקש״ת מו״ה **א צנק** בה׳ בנימין זאב
שטערנפעלד מגראן זצלה״ה
ידיו רב לו בתורה,
דין והלכה לעם ה׳ הורה,
ש״ם ופוסקים היו בפיו ערוכה וישמורה,
העמיד תלמידים הרבה והיבי ספרים יקרים
מלאים הריפות וב׳זיאות והם תהלתו,
חי רב פעלים קדוש ה׳ וידיו עלין היה
בתוכינו
אב״ד ור״מ פק״ק מאאר והגליל יע״א,
אך פתע פתאום נסתלק מאתנו ונתבקש
בישיב׳ של מעלה בירה יצירה בו הוכ׳אלה
ביום ד׳ שישה להודש אב שנת תר״ט לב״ע
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Schönberg Isaj rabbihelyettes, dr. Schönberg Samuel berlini orvos és iró atyja, meghalt 1818.

פ״ט

איש תם וישר
ההכם והשלם כבוד מוהר״ר **ישעיה** ז״ל
כל ימיו הלך אחר התורה והעבודה
ולמד בתלמידים רבים, וגואליו יבוא עליו
כי נפטר מהם משען ומשענה,
ויום אשר נישמתו עלתה לשאירית נצה
וגויתו נכנס אל מקורו
עיש״ק כב כסליו תקע״ט לפ״ק
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Rosenthal József meghalt 1861. Sok éven át hitközségünk elnöke.

פ״נ

הייטיב המתואר במעלות
התורני כ״ה **יוסף** בן התורני המפורסם
מו״ה ישלמה ראזענטהאל נ״ע
נפטר ביום כא טבת תרכ״א לפ״ק
יוסף ישתול בעמק יעושנים
ומגזע מפואר נפשי צומחת
ספרי מדע היו לו מעדנים
פרי ההכמה עונג ונחת
מנהיג ופרנס היה בעדתו
והטיב לה בעזרתו ועצתו
נכבד היה עד זקנה ויכיבה
כי הסנוסכה בו רוח נדיבה
עתה יישכון ב׳ עמי מרומים
ואת גמולו ישלם ד׳ עולמים
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Haan Ahron meghalt 1868. Sok éven át kerületi főnök és hitközségünk elnöke volt.

פ״נ

הזקן ויבע ימים כ״ה אדרן האאן הלוי
והוא מצד אמו מנוע בעהמ״ה צמה צדק
נפטר ה׳ יובט תרכ״ה לפ״ק
איש יקר ונכבד במעלותיו,
הלך בדרך יישר כל ימותיו,
ראיש מדינה היה ופרנס עדתו
ונאמן רוח ומהזיק באמונתו
היא תפארתו וזאת תהלתו
אשר עישה טוב עד אחריתו
אוהב ישלום היה כל הימים
נקי כפים באמת ובתמים
העני והדל איער בקיש עזרתו
לא יצאה ריקם מפתח ביתו
וישם במרומים בארין החיים
יקה את יעברו מאת ישוכן שמים
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Steiner Albert meghalt 1888.

מצבת התורני ה״ר אבריהם יעטיינער
נפטר ט״ז תמוז תרמ״ה לפ״ק

א״י ביישחו, רוחי הומה, מעי אוהילה,
בן תורה ופועל צדק ממנו נסע ונגלה,
ישראל נפקדת! המות הלונך עלה
צבי מישמחה ועטרת בנים לארין נפלה.
שבע ברכה, מצא הרווחה ורב עויישר
טוב עישה עם עניים מרודים בני הוסר
יוצאי יריכו אהבוהו בהיבה יתירה
ימיו הלפו באמונה גם למד תורה
נר לרגלו היה מצות ה׳ ברה
עלתה למרום ניישמתו השהורה
רב ישלום ויישכר תמצא ישם בתדירה.
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Steiner Henrik meghalt 1890.

מצבת הקצין ה״ר יוסף חיים סג״ל שטיינער
נפטר כה מבת תר״ן לפ״ק

יוסף נפרד מאהיו ועצמותיו נכנסו לארין
חיים ישל ברכה לקח מבית אבות ונדרו פרין
שבח תנו לישוכן פה, היום כולכם חיים,
טוב והסר עישה עם המתים והחיים
יתומים ואלמנות ישתו כבארו מים חיים,
יראת אל בלבו ממנו תוצאות חיים
נבון והכם, אוי כי ננזר מארין החיים!
עלה למרום רוחו מערכות אלהים חיים
רב, עוד יוסף הי, נישמתו בצרור החיים.
ת׳ נ׳ צ׳ ב׳ ה׳

Bibliotheca Academiae Scientiarum MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KÖNYVTÁRA Hungaricae